

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Adroddiad Blynyddol ar Fân-Ddaliadau yng Nghymru

1 Ebrill 2023 – 31 Mawrth 2024

llyw.cymru

ADRODDIAD BLYNYDDOL AR FÂN-DDALIADAU YNG NGHYMRU

1 EBRILL 2023 - 31 MAWRTH 2024

Cyflwyniad

Mae dyletswydd statudol ar Weinidogion Cymru o dan adran 59(2) o Ddeddf Amaethyddiaeth 1970 i gyhoeddi adroddiad ar eu gweithgareddau, a gweithgareddau awdurdodau lleol, mewn perthynas â mân-ddaliadau yng Nghymru. Trosglwyddwyd y ddyletswydd hon yn wreiddiol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru gan Orchymyn Trosglwyddo Swyddogaethau 1999 (1999/672) ac mae'n arferadwy bellach gan Weinidogion Cymru yn rhinwedd paragraff 30 o Atodlen 11 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

Mae'r adroddiad yn darparu gwybodaeth ystadegol am nifer y mân-ddaliadau sy'n eiddo i awdurdodau mân-ddaliadau a'u harwynebedd, am denantiaethau ac am sefyllfa ariannol awdurdodau mân-ddaliadau. Mae'r adroddiad yn cwmpasu'r cyfnod o 1 Ebrill 2023 hyd 31 Mawrth 2024.

Caiff mân-ddaliadau statudol, neu ffermydd sir, eu gweinyddu dan Ran III o Ddeddf Amaethyddiaeth 1970. Dan y ddeddfwriaeth hon, mae'n ofynnol i awdurdodau mân-ddaliadau sicrhau mai eu nod cyffredinol yw darparu cyfleoedd i bobl sydd â digon o brofiad i fod yn ffermwyr ar eu cyfrif eu hunain. Mae'n rhaid i'r mân-ddaliadau allu cynnig gwaith amser llawn ar gyfer hyd at ddau o bobl, gan gynnwys y meddiannydd.

Hoffem ddiolch i'r Awdurdodau Lleol yng Nghymru sydd wedi darparu'r wybodaeth ystadegol sy'n cael ei defnyddio yn yr adroddiad.

Llywodraeth Cymru
Yr Is-adran Amaeth – Datblygu
Cynaliadwy
Llawr Cyntaf
ParcCathays
Caerdydd
CF10 3NQ

MAN-DDALIADAU A DDARPARWYD GAN AWDURDODAU LLEOL YNG NGHYMRO

Arwynebedd

Ar 31 Mawrth 2024, roedd awdurdodau yng Nghymru yn berchen ar ychydig mwy na **15,538ha** o dir oedd yn fân-ddaliadau. O hwnnw, roedd tua **12,630ha** yn cael eu gosod fel mân-ddaliadau gyda thŷ a/neu adeiladau.

Mae Tabl 1 yn dangos y sefyllfa ar gyfer awdurdodau unigol.

Daliadau

Ar 31 Mawrth 2024, roedd awdurdodau lleol yn berchen ar **954** o fân-ddaliadau. O'r rheini, roedd **587 (62%)** yn llai nag 20 hectar o faint a **233 (24%)** rhwng 20 a 40 hectar o faint. Roedd **134 (14%)** o fân-ddaliadau'n fwy na 40 o hectarau.

Mae Tabl 3 yn dangos nifer y daliadau a ddarparwyd gan awdurdodau unigol a dosbarthiad y daliadau yn ôl maint.

Tenantiaid

Roedd **876** o denantiaid ar fân-ddaliadau awdurdodau lleol ar 31 Mawrth 2024. Roedd rhai'n denantiaid ar fwy nag un fferm. Ar y **954** o ddaliadau, roedd: **959** o denantiaethau: roedd **460** yn Denantiaethau Busnes Fferm, **189** yn Denantiaethau'r Ddeddf Daliadau Amaethyddol a **278** yn denantiaethau eraill. Yn ystod 2023-2024, rhoddwyd **187** o denantiaethau newydd; **21** i newydd-ddyfodiaid, Terfynwyd **166** i denantiaid presennol a **42** o denantiaethau.

Ceir ffigurau manwl yn Nhablau 4 a 5.

Sefyllfa Ariannol Awdurdodau

Dangosodd cyfanswm cyfrif refeniw awdurdodau mân-ddaliadau yng Nghymru yn y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024 incwm o **£4,308,485.55** o'i gymharu â chyfanswm gwariant o **£1,646,287.16** gan roi gwarged o **£2,662,198.39**.

Mae Tabl 6 yn crynhoi cyfrifon refeniw cyfun yr awdurdodau ar gyfer y flwyddyn.

Gwybodaeth Ystadegol am Fân-ddaliadau a ddarparwyd gan Awdurdodau Lleol yng Nghymru

Tabl 1: Arwynebedd mân-ddaliadau yr oedd awdurdodau mân-ddaliadau'n berchen arnynt ar 31 Mawrth 2024

Awdurdod Unedol	Tir ar osod fel mân-ddaliad (hectar)	Tir a ddelir ond nid fel mân-ddaliad (hectar)	Cyfanswm tir mân-ddaliadau (hectar)	Rhent o dir ar osod fel mân-ddaliad (£)	Rhent o gyfanswm tir mân-ddaliadau (£)	Cyfanswm Rhent (£)
Abertawe	0.00	183.59	183.59	£0.00	£16,727.00	£16,727.00
Blaenau Gwent	0.00	39.87	39.87	£0.00	£500.00	£500.00
Bro Morgannwg	39.00	63.00	102.00	£3,000.00	£11,558.00	£14,558.00
Caerdydd	5.15	0.00	5.15	£2,750.00	£0.00	£2,750.00
Caerffili	880.29	514.75	1395.04	£255,640.00	£113,100.00	£368,740.00
Casnewydd	267.00	21.00	288.00	£66,784.00	£716.00	£67,500.00
Castell-nedd Port Talbot	271.16	0.00	271.16	£68,580.00	£0.00	£68,580.00
Ceredigion	689.74	77.19	766.93	£145,480.00	£35,799.00	£181,279.00
Conwy	478.19	170.37	648.56	£97,859.07	£68,774.34	£166,633.41
Gwynedd	1169.86	57.23	1227.09	£237,341.00	£7,500.00	£244,841.00
Merthyr Tudful	2181.15	159.81	2340.96	£579,704.00	£40,215.00	£619,919.00
Pen-y-bont ar Ogwr	0.00	28.66	28.66	£0.00	£5,543.00	£5,543.00
Powys	866.46	172.21	1038.67	£185,085.90	£54,459.22	£239,545.12
Rhondda Cynon Taf	0.00	186.32	186.32	£0.00	£32,544.96	£32,544.96
Sir Benfro	84.21	104.38	188.59	£21,630.00	£19,580.00	£41,210.00
Sir Ddinbych	1499.00	572.00	2071.00	£385,612.83	£129,263.62	£514,876.45
Sir Fynwy	3972.00	330.18	4302.18	£1,190,334.00	£63,670.00	£1,254,004.00
Sir Gaerfyrddin	0.38	0.00	0.38	£4,000.00	£0.00	£4,000.00
Sir y Fflint	0.00	44.31	44.31	£0.00	£35,760.00	£35,760.00
Tor-faen	0.00	56.70	56.70	£0.00	£12,726.00	£12,726.00
Wrecsam	0.00	42.62	42.62	£0.00	£16,227.50	£16,227.50
Ynys Môn	226.61	84.05	310.66	£41,624.00	£810.00	£42,434.00
CYFANSWM CYMRU	12,630.20	2,908.24	15,538.44	£3,285,424.80	£665,473.64	£3,950,898.44

Tabl 2: Tir a gaffaelwyd neu a waredwyd gan awdurdodau tyddynnod ar 31 Mawrth 2024

Awdurdod Unedol	Tir wedi'i gaffael				Tir wedi'i waredu			
	Newydd ei gaffael (wedi'i brynu neu ei feddiannu etc)	Wedi'i brynu ond wedi bod ar lês cyn hynny	Cyfanswm	Pris	Wedi werthu, ei feddiannu, ei gyfnewid etc.	Tir ar lês wedi'i ildio	Cyfanswm	Derbyniadau
	Hectar	Hectar	Hectar	£	Hectar	Hectar	Hectar	£
Sir Gaerfyrddin	0.00	0.00	0.00	£0.00	0.00	15.37	15.37	£0.00
Sir Benfro	0.00	0.00	0.00	£0.00	0.06	0.00	0.06	£14,325.00
Powys	0.00	0.00	0.00	£0.00	1.95	0.00	1.95	£406,000.00
Bro Morgannwg	0.00	0.00	0.00	£1.00	0.00	39.08	39.08	£1.00
CYFANSWM CYMRU	0.00	0.00	0.00	1.00	2.01	54.45	56.46	£420,325.00

Ni nododd yr awdurdodau canlynol unrhyw weithgaredd yn y flwyddyn: -

- Blaenau Gwent
- Pen-y-bont ar Ogwr
- Caerffili
- Caerdydd
- Ceredigion
- Conwy
- Sir Ddinbych
- Sir y Fflint
- Gwynedd
- Ynys Môn
- Merthyr Tudful
- Sir Fynwy
- Castell-nedd Port Talbot
- Casnewydd
- Rhondda Cynon Taf
- Abertawe
- Tor-faen
- Wrecsam

Tabl 3: Dadansoddiad o'r mân-ddaliadau yn ôl maint ar 31 Mawrth 2024

Awdurdod Unedol	Nifer y Daliadau								Cyfanswm Daliadau
	Â Thŷ ac Adeiladau				Ffermydd Tir yn Unig				
	0-20	20-40	Dros 40	C'swm	0-20	20-40	Dros 40	C'swm	
Abertawe	0	0	0	0	126	1	0	127	127
Blaenau Gwent	0	0	0	0	1	0	0	1	1
Bro Morgannwg	0	1	0	1	26	0	0	26	27
Caerdydd	1	0	0	1	0	0	0	0	1
Caerffili	0	12	10	22	40	3	2	45	67
Casnewydd	3	8	0	11	4	0	0	4	15
Castell-nedd Port Talbot	6	3	2	11	0	0	0	0	11
Ceredigion	1	5	8	14	10	0	2	12	26
Conwy	0	13	2	15	5	1	1	7	22
Gwynedd	2	8	31	41	7	0	1	8	49
Merthyr Tudful	21	42	14	77	13	2	0	15	92
Pen-y-bont ar Ogwr	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Powys	4	11	9	24	35	6	0	41	65
Rhondda Cynon Taf	0	0	0	0	36	3	1	40	40
Sir Benfro	0	3	0	3	2	1	1	4	7
Sir Ddinbych	3	24	15	42	68	3	1	72	114
Sir Fynwy	34	69	29	132	29	3	1	33	165
Sir Gaerfyrddin	1	0	0	1	31	2	2	35	36
Sir y Fflint	0	0	0	0	42	0	0	42	42
Tor-faen	0	0	0	0	26	1	1	28	28
Wrecsam	0	0	0	0	5	1	0	6	6
Ynys Môn	3	5	1	9	2	2	0	4	13
CYFANSWM CYMRU	79	204	121	404	508	29	13	550	954

Tabl 4: Dadansoddiad o'r mân-ddaliadau yn ôl tenantiaid a thenantiaethau ar 31 Mawrth 2024

Awdurdod Unedol	Nifer y tenantiaid				Tenantiaeth			
	Hectarau				FBT	AHA	Arall	C'swm
	0-20	20-40	Dros 40	C'swm				
Abertawe	126	1	0	127	0	0	127	127
Blaenau Gwent	1	0	0	1	1	0	0	1
Bro Morgannwg	26	1	0	27	11	2	14	27
Caerdydd	1	0	0	1	0	1	0	1
Caerffili	40	15	12	67	27	13	27	67
Casnewydd	7	7	0	14	5	7	2	14
Castell-nedd Port Talbot	6	3	2	11	5	5	1	11
Ceredigion	11	5	10	26	21	4	1	26
Conwy	0	14	3	17	16	7	0	23
Gwynedd	8	7	32	47	29	16	1	46
Merthyr Tudful	33	44	14	91	49	40	0	89
Pen-y-bont ar Ogwr	13	0	0	13	0	0	13	13
Powys	5	11	9	25	16	31	20	67
Rhondda Cynon Taf	29	4	1	34	3	2	29	40
Sir Benfro	2	3	1	6	3	3	0	6
Sir Ddinbych	71	27	16	114	96	18	0	114
Sir Fynwy	36	69	30	135	133	29	3	165
Sir Gaerfyrddin	32	2	2	36	2	1	33	36
Sir y Fflint	42	0	0	42	42	0	0	42
Tor-faen	26	1	1	28	0	0	0	0
Wrecsam	5	1	0	6	0	2	5	7
Ynys Môn	2	5	1	8	1	5	2	8
CYFANSWM CYMRU	522	220	134	876	460	186	278	924

Tabl 5: Tenantiaethau a roddwyd gan awdurdodau mân-ddaliadau am y tro cyntaf a'r rhai a gafodd eu terfynu yn ystod y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2024

Awdurdod Unedol	Nifer a roddwyd		Nifer wedi'u Terfynu
	Tenantiaid Newydd	Yn Denantiaid Eisoed	
Abertawe	0	42	0
Blaenau Gwent	0	0	0
Bro Morgannwg	1	1	3
Caerdydd	0	0	1
Caerffili	4	23	1
Casnewydd	0	0	1
Castell-nedd Port Talbot	1	33	0
Ceredigion	0	0	0
Conwy	0	0	0
Gwynedd	0	0	0
Merthyr Tudful **	0	13	0
Pen-y-bont ar Ogwr	0	0	0
Powys	1	27	29
Rhondda Cynon Taf	3	15	1
Sir Benfro	7	9	4
Sir Ddinbych	0	0	0
Sir Fynwy	1	0	0
Sir Gaerfyrddin	3	0	0
Sir y Fflint	0	0	0
Tor-faen	0	0	0
Wrecsam	0	0	1
Ynys Môn	0	3	1
CYFANSWM CYMRU	21	166	42

** Merthyr Tudful - mae rhai tyddynnod yn wag dros dro oherwydd gwyradau cyfleustodau ar welliant cynllun ffordd yr A465 ac nid yw'r rhenti hyn wedi'u cynnwys yn y data. Ar ôl ei gwblhau, bydd tenantiaid yn dychwelyd i'r tyddynnod hyn.

Tabl 6: Cyfanswm cyfrif refeniw awdurdodau mân-ddaliadau ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024

CYFRIF GWEITHREDOL	
Incwm (£)	
Rhent o Ddaliadau	£3,721,434.40
Rhenti Eraill	£218,735.47
Incwm Arall	£368,315.68
CYFANSWM INCWM	£4,308,485.55
Gwariant (£)	
Atgyweirio a Chynnal a Chadw	£1,215,496.01
Rhenti, Ardrethi, Blwydd-daliadau, Ffioedd Dŵr	£86,565.40
Prisiadau Net ar Hawliau Tenantiaid	£7,619.00
Rheoli'r Ystâd	£228,265.19
Gwariant Arall	£108,341.56
CYFANSWM GWARIANT	£1,646,287.16
GWARGED Y CYFRIF GWEITHREDOL	£2,662,198.39
CYFRIF ANWEITHREDOL	
Incwm (£)	
CYFANSWM	£5,543.00
Gwariant (£)	
Costau Cefnogi Canolog	£500,956.89
Gwariant Arall	-£20,847.60
CYFANSWM	£480,109.29
CYFRIF ANWEITHREDOL (DIFFYG)	-£474,566.29
CYFRIF REFENIW NET - GWARGED/(DIFFYG)	
Cyfrif Gweithredol – Gwarged	£2,662,198.39
Cyfrif Anweithredol (Diffyg)	-£474,566.29
Gwarged/(Diffyg) Net	£2,187,632.10
Costau Cyfalaf	£1,705,383.24
Gwarged/(Diffyg) Net gan gynnwys Cyfalaf	£482,248.86